

שמגיע פ"ו ש' לוייתן, ואינו מתערב בכל אותן מים כדמוכח
 זכר לשית רבה דקאמר וכי מעשה נסים הוא אמר רבי
 יוחנן אל תמנה דתין ידנלך דעבר בני עזריאל ולא מתערב:
ארבעה נהרות הן ירדן ירמוך קירומיון ופיגה, ול"ת דתמן בנס'
 פרה (פ"ח מ"י) דקירומיון

ופיגה פסולין למי מטעם מפני שהן
 מי צלים ומימית לה כפ"ק דסנהדרין
 (דף ה:) וכיון דקרי להו מי צלים
 משמע שאין נוגעין והכל משמע
 בזה פסולים למי מטעם לפי שאין
 שנועין דקרי להו נהרות ו"ל נהרות
 נוגעין הן ולפי שמי צלים מתערבין
 בזה פסולים למי מטעם לפי שאין
 רדופין מממת שממערבין בלגמים
 ואין חיותן חיות גמור ור"מ מפרש
 דפסולין משום דלון כאן מים חיים אל
 לני דעפר וטיט מעורב בהן מממת
 שהן מי צלים ומפסקין בין מים כללי:
 פליגי

בלעא לספינתא הדר אתא אתא ציפרא פסקיה לרישיה שקלוה לההיא
אבן טבא שריוה לספינתא הוה הני ציפרי מליחי בהדן אותבינהו עלייהו
 שקלוה ופרחו להו בהדה ת"ר מעשה ברכי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין
 בספינה והיה ר"א ישן ור' יהושע נעור נודעזר ר' יהושע וננער ר"א א"ל מה זה
 יהושע מפני מה נודעזת א"ל מאור גדול ראיתי בים אמר לו שמא עיניו של
 לוייתן ראית דכתיב יעיניו כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן
 זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא והוא (ו) אטמא דכשרא בהדן פתחנא
 ונקרינא ואנחנא אעשבי ארמייתין ציבי הלם אטמון וטוינן כי הדרן לכתר
 תריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהוו קא מלחשי כי אתאי לקמיה
 דאמימר אמר לי הוה עיישבא סמתי הוה הנהו גומרי דריתמא הוה יוברא
 אלהים את התנינים הגדולים הכא תרגימו ארוילי דימא ר' יוחנן אמר זה לוייתן
 נחש בריה ולוייתן נחש עקלתון שנאמר ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה
 וגו': (סימן כל שעה ירדן): אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה
 בעולמו זכר ונקבה בראם אף לוייתן נחש בריה ולוייתן נחש עקלתון זכר
 ונקבה בראם ואלמלי נוקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה
 הקב"ה סירס את הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר
 והרג את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם
 ואלמלי נוקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירס
 הזכר וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר הנה נא כחו
 במתניו זה זכר ואוננו בשירי בטנו זו נקבה החם נמי ליסרסיה לזכר וליציננה
 לנקבה דגים פריצי ולעיבדי איפכא איבעית אימא נקבה מליחא מורח
 איבעית דגים כיון דכתיב לוייתן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו מורח
 ארעא הכא נמי לימלחה נקבה כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי
 ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות את העולם אמר לו
 לשר של ים פתח פיה ובלע כל מימות שבעולם אמר לפניו רבש"ע די
 שאעמוד בשלי מיד בעט בו והרגו שנאמר בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ
 רהב אמר ר' יצחק ש"מ שרו של ים רהב שמו ואלמלא מים מכסין אותו אין כל
 בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר לא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדשי וגו'
 כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים ואמר רב
 יהודה אמר רב ירדן יוצא ממערת פמיים תניא נמי הכי ירדן יוצא ממערת
 פמיים ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ומתגלגל ויורד לים הגדול
 ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו של לוייתן שנאמר יבטח כי יגיה ירדן אל פיהו
 מתקיף לה רבא בר עולא האי בבהמות בהררי אלף כתיב אלא אמר רבא בר
 עולא אימתי בהמות בהררי אלף במוחות בזמן שמגיה ירדן בפיו של לוייתן
 (סימן ימים גבריאל רעב) **כי אתא רב דימי** א"ר יוחנן מאי דכתיב י"ב הוא על
 ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ
 ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה של חילת
 וימה של חילתא וימה של סיבכי וים אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבעה נהרות
 ירדן וירמוך וקירומיון ופיגה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן עתיד גבריאל לעשות

כר אמרמי. אומן שידוע
 לטוט על פני המים: ובעי
 לשמטיה לאטמיה. שביקש
 לחתוך יריבו. זרק ליה הלם
 מן החול של שפת הים
 וברח. ואיכא דאמרי חזקין.
 שתצנעו בו חבלת: אחרת
 מיה לרמי. מורא שהן
 שריה גדול הריב: פתחנא
 ונקרינא. מיניה חלבא גיב
 הנהש: איחלם אטמא.
 שנחבריה יחד כדמעיקרא:
 עשבא דסמטרי. של סם
 חיים: גומרי דריתמא. שאין
 כיון לרמי. ארוילי דימא.
 ראמי: לוייתן נחש בריה.
 העולם כולו ככתיב: נחש
 עקלתון. שממעלק כתיב
 העולם: פריש לקרא ביום
 ההוא יפקוד ה' בחרבו
 הקשה והגדולה על לוייתן
 בריה זה הזכר כאשר עשה
 על לוייתן נחש עקלתון
 שריה נקבה: וצינן את
 הנקבה. שלא תתאול לשום
 זכר: הנה נא כחו במתניו.
 זה הזכר שאינו מריע:
 ואוננו בשירי בטנו: זו
 הנקבה שלא ילדה. ומקשי
 אמאי צינן את הנקבה לבני
 בהמות ויעבד הנך בהמה
 כהנך רבוני ואמאי צינן
 הנקבה. ומשני משיח הנהגה
 דפריצות דכוריי נפשי מן
 דבהמה. ואצינן דמצינן לה
 אתאי להזקק. ואי בעית
 אימא משיח הנהגה בריה
 דכתיב לוייתן זה יצרת
 לשחק בו בהדי נקבה לאו
 אורח ארעא למיודי עם
 שכינה: ובלע כל מימות
 שבעולם. שתניסם בתוך
 שלך כמו שכתב למעלה
 כל הנחלים הולכים לבני
 הים: אימתי בהמות בהררי
 אלף בטווחים. שלא ימונו
 בשעה שיגיה ירדן אל פיהו
 של לוייתן שכל זמן שהוא
 חי בטווחין הן בחיים: כי
 הקביה על ימים יסדה.
 לארץ ישראל: לעשות

כר אמרמי. אדם שידוע לטוט במים: **בעא** לשמטיה לאטמיה.
 שביקש לחתוך יריבו: **זרק ליה הלם**. חומץ וזכר מריחו: **למשדא**
ביה. להנעו צו: **ומיוני** הוה **אבן טבא**. לתוך המים והדרה ליה
מינא: ה"ג **אחא** הוה **אפינא רגש** וקבעי **למבלע** לספינתא **אחא**
פושקנלא עורב נקבה וקטעיה **לרישיה**
דספינא אשהפיכו **מיא** וסו **דמא**
 מרוב דס שהיה גדול הרבה הדר
בעי לטבעיה **לספינתא** **אחא** הוה
פושקנלא וקטעיה **ואויל** **כר אמרמי**
ושקליה להיחא **אבן טבא** ופליניה
 להנכו **ליפרי**. לנטות אס יחיו וחי
 ופרחו להן: **כסדה**. כבדי הוה **אחא** וחי
נדועו. מרד חרדה: **פחנא**
ונקרינא. מינה חלב וגיד הנשה:
חלם. שנתחזרה יחד כממלחה:
סמטרי. עשב שמחבר כדלמרינן
 כהמקבל (ב"מ דף קו: ו) וצאלו טריפות
 (מולין דף נז.) לעד ליה סמטרי
 וחי: **דרימא**. רוחם שאין גחליו
 כנים מהרה: **ארוילי דימא**. רלמים
 שנים (ד) ה' (ורבינו מנחם) פירש
 (לוייתן): **נחש בריה**. הוא לוייתן זכר וזקוף
 הוא ככתיב: **עקלתון**. לוייתן נקבה
 שמקיף את כל העולם: **זכר ונקבה**
כראס. כדכתיב (ישעי' כו) נחש בריח
 ונחש עקלתון: **מתריבין אס כל**
העולם. שיהו להן ולדות הרבה
 גדולים שמחריבין את העולם: **סירס**
אס הזכר. שלא יזקק לשאר דגים. א"ר
 דלך ליהוי ליה לער תלוה: **שנאמר**
והרג את הסנין. סיפא דהאי קרא
 יפקוד ה' במתניו הקשה (וגו') [וחל]
 ומללח כמידי ויהרוג וכמידי יפקוד
 קדריש הכי והכי משמע ליה קרא פירוש
 ה' במתניו הקשה על לוייתן נחש בריח
 לעמיד לבא כאשר עשה אל לוייתן נחש
 עקלתון שהרי הרג את המנין אשר
 בים מששת ימי בראשית: **כסמות**
כסרי אלף. פסוק הוא במתלים
 בזמנור לאלף [נ] כי לי כל חימו יער
 כסמות כסרי אלף ע"ש שרועה אלף
 הרים ככל יוס: **כחו במתניו**. שלא
 הטיל זרע מימיו: **ואוננו כסרי** **כסרי**
 שלא ילדה. ולעיל מיניה כתיב כביוז הנה
 נח כסמות אשר עשיתי עמך וגו':
הסם נמי. גבי לוייתן לצננה ללוייתן
 נקבה ואמאי הרגה: **דגים פריזי**.
 ולא מנהיח כהו ליטון: ה"ג **ואכע"א**
פיון דכסיב לוייתן זה ירס לשחק בו.
 ולאמרינן במסכת ע"ז (דף ג:) ו' שעה
 רביעית יושב ומשחק עם לוייתן: **כסא**
נמי לימלחה כסמה נקבה. ומה כלע
 להסיומה ולצננה: **ובלע כל מימות**. כדי
 שתרצה היצנה: **די שבלע מים שלי**.
 דלהכי כתיב (ו) והים איננו מלל שכולע
 אחס: **רגע הים**. לשון שצירה: **מפני**
ריחו. שהוא מוסרס לפי שמת ולכן הים
 מסריח: **אל סקרי לים מכסים**. שהרי הים
 ענמו מים הוא: **אימתי כסמות כסרי**
אלף בטווחים. שלא ימונו כל שעה
 שיגיה ירדן לפיו של לוייתן דכל זמן
 שהוא חי בטווחין הן כמו כן: **כי הוא**.
 הקב"ה על ימים יסדה לאלף לשחל:
 קניגיא

1 עשייתו גדול אור
 ועניו כעפעפי שחר:
 אייב טא 2
 ויברא אלהים את
 השמים הגדולים ואת כל
 נפש החיה הרמשת אשר
 שרצו המים למינהו ואת
 כל עוף כנף למינהו וירא
 אלהים כי טוב:
 בראשית א כא
 3 ביום ההוא יפקד ה'
 בחרבו הקשה והגדולה
 והחריקה על לוייתן נחש
 בריח ועל לוייתן נחש
 עקלתון וירג את התנין
 אשר בים: ישעיהו כ א
 4 כי לי כל חימו יער
 כסמות כסרי אלף:
 חללים 5
 5 הנה נא כחו במתניו ואנו
 בשירי בטנו אייב כי טו
 6 שם אניח דילכתי לוייתן
 זה יצרת לשחק בו:
 חללים 7
 7 בכחו רגע הים ובתבונתו
 מחץ דרבו:
 אייב כי יב
 8 לא ירעו ולא ישחיתו
 בכל הר קדשי כי מלאה
 קארין דעה את יי כפיס
 לים מכסים: ישעיהו יא ט
 9 הן יעשק נהר לא יחפז
 יבטח בו יגח ירדן אל
 פיה:
 אייב מ כ
 10 בו הוא על ימים יסדה
 ועל נהרות יכוננה:
 חללים כד ב

תורה אור השלם

1 עשייתו גדול אור
 ועניו כעפעפי שחר:
 אייב טא 2
 ויברא אלהים את
 השמים הגדולים ואת כל
 נפש החיה הרמשת אשר
 שרצו המים למינהו ואת
 כל עוף כנף למינהו וירא
 אלהים כי טוב:
 בראשית א כא
 3 ביום ההוא יפקד ה'
 בחרבו הקשה והגדולה
 והחריקה על לוייתן נחש
 בריח ועל לוייתן נחש
 עקלתון וירג את התנין
 אשר בים: ישעיהו כ א
 4 כי לי כל חימו יער
 כסמות כסרי אלף:
 חללים 5
 5 הנה נא כחו במתניו ואנו
 בשירי בטנו אייב כי טו
 6 שם אניח דילכתי לוייתן
 זה יצרת לשחק בו:
 חללים 7
 7 בכחו רגע הים ובתבונתו
 מחץ דרבו:
 אייב כי יב
 8 לא ירעו ולא ישחיתו
 בכל הר קדשי כי מלאה
 קארין דעה את יי כפיס
 לים מכסים: ישעיהו יא ט
 9 הן יעשק נהר לא יחפז
 יבטח בו יגח ירדן אל
 פיה:
 אייב מ כ
 10 בו הוא על ימים יסדה
 ועל נהרות יכוננה:
 חללים כד ב

גליון הש"ס

גמרא דבביתא ר"ח בן
 רוסא ב"י ע"י כהנא פ"ד
 דגיטין מ"ו:

הגהות הב"ח

(א) נמי אחא מניח רגש
 קא עור ירי: (ב) שם
 אחא פושקנלא ספקיה וכו'
 הדר אחא קא בעי למיבלע
 לספינתא הדר אחא הוה
 פושקנלא ספקיה לרישיה
 ושקליה וכו' לספינתא חליל:
 ויכ"ס סוף שקלת להחריא
 אבן טבא ופרח בהרה
 נפלה הריחא אבן טבא
 כספינתא: (ג) שם והוא
 ירדן דכשלא סהון פתחנא
 ונקרינא מינה ואנחנא
 אעשבי ארמייתין יצי
 איאשם אטמא ועינן ליל
 וכן כספינא: (ד) ישב"ם
 ד"ה חלילי וכו' שם ספ"ד
 וחתיב מה"ד ורבי יוחנן
 אמר זה לוייתן נחש בריח:

המוכר את הספינה פרק חמישי בכא בתרא

16 ונקבל את המשוק. 17 ונקבל סוף פ"ה. 18 ועי' פסחים נ"ג. 19 וסנהדרין ק"ג. 20 ועי' חו"מ מגילה כ"ג. 21 מסנהדרין ק"ג ע"פ רבות. 22 שם (ל"ד. 1) ועי' ברבי. 23 ועי' אמר ד"ה אלקות. 24 ע"פ ר' יוחנן. 25 ע"פ ר' יוחנן.

תורה אור השלם

- 1 תמשיך ליתן בחבה ובחבל תשיקיע לשנו.
- 2 הוא ראשית דרכי אל העשו יגש חרבו.
- 3 וירחיב כסוד מצולה ישים כמקרה.
- 4 אחריו יאיר נתיב חושב תהום לשיבה.
- 5 יברו עליו חברים וצדקה בין בנינים.
- 6 ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו וישלחו וילכו אל ארציהם ולא יספו עוד נדתי אדם לכוזב כארץ ישראל.
- 7 הדישבת בנינים חברים מקשיבים לקולך השמיעני.
- 8 כענין בידו מאוני מרמה לעקש אהב הושע י"ב ח' 9 מי יעץ זאת על ער המעטיה אשר סתירה שרים בענינה נכבדי ארץ: ישעיהו כ"ח 10 הדמלא בשבות ערו ובצלצל גנים ראשו: ישעיהו כ"ב לא 11 כי ליתן חן הם לראשך ועקום לגרברתיך: ישעיהו א' ט 12 התשקן בו כצפור ותקשנו לגרברתיך: ישעיהו כ"ב ט 13 והלכו גנים לאורך ומלכים לגנה ודך: ישעיהו ג' 14 ותמתי כדכד שמשתיך ישעירך לאבני אקדה וכל גבולך לאבני חפץ: ישעיהו נ"ד 15 אני יי אלהים אשר הוצאתי אתכם ממצרים אחת ללחם עבדים ואשבר מנת עלכם ואלך אתכם קוממיות: ישעיהו כ"ג 16 אשר בנינו בנינים מגדלים בערוריהם בנותינו בנות מחשבות תבנית היות מחשבות תבנית היות: תהלים קמ"ב 17 וקרא יי על כל מבין הר ציון ונהל מקראה עין יומם ועשן ונהל אש לתבה לילה כי על כל כבוד חפץ: ישעיהו ד' 18 ונתתה מהודך עליו למנוע ישמעו כל ערת כל כך שראל: במדבר כ"ב 19 בערן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסתחף אדם פטרה ויהלם תרשיש שהם תרשיש ספיר נפך וברקת וקב מלאכת תופך ונקבך כך ביום הקברא בונה יחזקאל כ"ח יג

קניגיא. ילדת חיות בקשת רומת. כל מיני לידה קרוי כן וכן בשמיטת חולין (דף ס:) וכי משה רבינו קניגי או בליסטרי היה: **הסמשוך** כו'. וכי אמה יכול לעשות קניגיא עם ליתן. מכלל דעמיה (לקניגיא): **העשו יגש חרבו**. צדקתו כתיב צדוק. וה"ה עם ליתן: **מפני ריחו**. שמתוך שיש לו הכל וחממות הרבה יולא ריח קשה: **ממקרה**. כצמחים כמו רוקח מקרה (שמות ל) מתוך שהכנים ראשו לנגן עין: **תלמים תלמים**. שגורמים תפירות עמוקות ניס כתלמים של מחריה: **אחריו**. כששמה יאיר מתיב היס: **אני חורר לאישנו**. מרוב גמי שחכרו: **סוכה**. היינו מלמעלה גג וארבע לפנות מארבע רוחות. לל היינו סיבון בלל מחילות: **ותקשרנו**. היינו דבר מועט שקושרו לתלות בלואו: **כמין קמיע**: **שמשוכין**. חומותין: **פליגי כה**. בלגנים של חומות ירושלים ממה יהיו אלו אנשים שעמדים להיות: **כדון וכדון**. כדנני זה וכדנני זה והיינו כדנני משהם ירשפה תבנה. ואע"פ שמקרא זה קדם לבני ר' חייא טובא אל לומר שכן תבנה ישעיה שדננני כל המפרשים עמדה להצנות: **וחוקק עשר**. של רוחם ברום עשרים. והיינו אקדה לשון קודם שחוקק בהם ומשמע נמי אכן טובה שמאירה כהא קודמת כמו קודמי אש (ישעיהו א): **אקדה**. קרובותיה בלע"ז ובתרגום יונתן אבני גומרא: **כביעתא דלויולתא**. בילת עוף קטן ששמו תליל: **קוממיות**. שמי קומות. שני ממיין דריש: **כשתי קומות של אדם הראשון**. שמיטתו עד ק' אמה במסכת מגילה (דף י"ג): **ההיכל**. של בית שני שהיה רום מאה אמה ולפי קוממיות) ריך עשרים גבוהים: **וקשיל לר'** יוחנן דלמר רום עשרים: **לכווי דבי זיקא**. לתלונות העשויין לאויר העיני עשירך דקרא לתלונות חמומה: **ועני יומס**. אחד ועשן ב' ויגה ג' אש ד' להצה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז'. וז"ל כי על כל כבוד אינו מן החשבון אצל וסוכה תהיה לל יומס דמתיך ליה לפייה דהאי קרה הוה השעיה והאז על כל כבוד לדמפרש' בסמון אהא: **שעיניו לרות**. שלא להנותו מנכסיו: **נכוה**. חופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו: **שכאוסו הדור**. שראו משה יהושע: **אוי לה לאוסה בוסה**. שזמן מועט היה נכזב ומלך כמשה שהרי יהושע היה נכזב ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו: **בעדן גן אלהים הייט**. בחורס מלך לור כתיב. וכי סבור אמה להיות כאלם הראשון שהיה בנגן עין והיו לו כל החופות הללו אולם פטרה וגו' עד זכר הרי עשר. אצל כל אבן יקרה לא חשיב דכולל ואח"כ מפרש מאי כל אבן יקרה דלמנן אודס פטרה וגו': **וזה א"ר יוחנן וגרוע שכולן וזה וכו'**. וזה אקרא קא מהדר לפרושי גרוע שכולן וזה מכלל דשזנין יומת מדאי: **כך נסתכלתי**. כשנראתי עולמי שאתה עמית למרוד ולעשות עמך אלה ובראתי נקבים נקבים שמוציין ריעי מופ

פליגי בה תרי מלאכי ברקיע. ואלוהו אמר להן כדלמר פרק מי שהוללוהו (עירובין דף מג.) לאו אליהו אמריהו: **הד אמר ישפה** וחד אמר שהם ואמר הקב"ה בדין וכדון. ר"ת ל"ג לה ולית דגרסי ומפרשי דקאי אכתוב דלעיל הנני מרנן צפון אבנין ויסדמין נפסידיס פירוש כדון וקדון היינו פון נפסידיס דלעיל יהיו שמשוכין וכן מוכח נפסידיס דמפרש מאי כדכד רבי אצל אמר כדון וקדון והתם לא איירי לא מלאכי ולא אמוראי אלא ודאי קאי אפון וספיר דכתיב לעיל: **טפך ומרתיה כל מימות שבמצולה שנאמר** ירתיח כסוד מצולה ואלמלא מכנים ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר ישים כמקרה ובשעה שצמא עושה תלמים תלמים בים שנאמר יאיר נתיב אמר רב אחא בר יעקב אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה שנאמר יחשוב תהום לשיבה וואין שיבה פחותה משבעים אמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של ליתן שנאמר יכרו עליו חברים ואין כרה אלא סעודה שנאמר ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו ואין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים שנאמר יחצוהו בין כנענים ואין כנענים אלא תגרים שנאמר כנען בידו מאוני מרמה לעשק אהב ואי בעית אימא מהכא אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של ליתן שנא' התמלא (ב) בסוכות עורו זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו (ג) צלצל שנאמר ויבצלצל דגים ראשו זכה עושין לו צלצל לא זכה עושין לו ענק שנאמר ויענקים לגרורותיך זכה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע שנאמר ותקשרנו לנערותיך והשאר פורס הקב"ה על חומות ירושלים ויוו מבריק מסוף העולם ועד סופו שנאמר והלכו גוים לאורך ומלכים לנגה זרדך: **14** שמתני כדכד שמשותף א"ר שמואל בר נחמני פליגי תרי מלאכי ברקיעא גבריא ומיכאל ואמרי לה תרי אמוראי במערבא ומאן אינון יהודה וחזקיה בני רבי חייא חד אמר שוהם וחד אמר ישפה אמר להו הקב"ה להו כדון וכדון וישעירך לאבני אקדה כי הא דריתוב רבי יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים הוא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהן עשר ברום עשרים אמר להו הני למאן אמרו ליה שעתיך הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי אמר לו ריקא אלמלא (א) ראת ליה האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות מיתבי וואולך אתכם קוממיות רבי מאיר אומר מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון רבי יהודה אומר מאה אמה כנגד היכל וכתליו שנאמר אשר בנינו בנינים מגדולים בערוריהם בנותינו כוזיות מחושבות תבנית היכל כי קאמר ר' יוחנן לכווי דבי זיקא ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק שנאמר וברא ה' על כל מבון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה מלאמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו עשן בחופה למה אמר רבי חנינא שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא ואש בחופה למה אמר רבי חנינא מלאמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה כיוצא בדבר אתה אומר ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך וקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה אמר רבי חמא (בר) חנינא עשר חופות עשה הקדוש יקרה וגו' מר זוטרא אמר אחת עשרה שנאמר כל אבן יקרה אמר רבי יוחנן וגרוע שכולן זהב דקא חשיב ליה לבסוף מאי מלאכת תופך ונקבך כך אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא לחורס מלך צור כך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם ואיכא דאמרי הכי קאמר כך נסתכלתי וקנסתי

חלול הוא ומנוקב ניס הצרכך כוננו צינס שנתמי אל לני שמה נצרא צו צינס כוננו הנקבים נאלס: וקנסתי

כדכד. אכן טובה וכן שמה. שמשותף. תלונות שהתם וזכר כסם. כמו ותלם פל) שם נתון הויו שמה מתם וסנהדרין ק"ג. אבן לשון חופה וסופו י"ג. לאבני אקדה. שהקב"ה חוקק כמקרה עד שחיקק בהם עשר כוים עשרים ומתדוין ק"ג. גל של עצמות. שמה דלמס שמת עשה כל על עמלות (שם) א: מת שנקב כדור ונפל מזמן הרבה ושבת ד"ד.

רבינו גרשום

קניא. מלחמה: שנאמר התמשיך ליתן בחבה. כלומר ליתן אמר לו הקב"ה לאיוב וכי אתה יכול למשוך ליתן בחבה: ובחבל תשיקיע לשנו. כמו שעשה ע"י מלאכי: כמקרה. דבר שמתו: עושה תלמים בים. כשהוא עושה כמין התלם גדול מצד אחר שאינו שותף: שנאמר ואחריו יאיר נתיב. כלומר נראה נתיב של ים שהוא שותף: עלצל. על מעל ראשיו: עושין לו קמיע. דבר הנקשר ותלוי על צוואר: אמר להן הקב"ה כדון וכדון. להכי יאקרו כדכד כלומר כדברי זה וזה משהם וישפה יהיו מתוקים: וחוקק בהן עשר ברום עשרים: כד שוכסו ויצא באותה חיקה כמו שעושין הפתח והכי משמע ליה עכשיו: כביעתא דציצלא. כביצה של עוף (קטן) יהיו מתוקים: קוממיות כשתי קומות. כשתי קומות של אדם היאשין שמיטתו הקב"ה עד מאה אמה. אלמא דכנני קומתן צידד להם פתח שיצאו ויכנסו בקופה וקשיא לר' יוחנן דאמר לעיל חקק בהן עשר ברום עשרים חתי לא ומשני כי אמר ר' יוחנן ברום עשרים לכווי דבי זיקא. כלומר לתלונות קאמר שאתה ורוח מנשמת בהן: עני יומס א' ועשן ב' ונגה ג' אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז': אוי לה לאותה בושא. שיהיה לו לאותו הנגזע מחבורו שלפי שחטא ילקח: אוי לה לאותה בושא. שנגזע יהושע משה: אדם א' פטרה ב' ויהלום ג' תרשיש ד' שהם ה' וישפה ו' ספיר ז' נפך ח' וברקת ט' וזהכ יי: כך נסתכלתי. כשבראתי עולמי שאתה עמית למרוד ועושה עצמך אלוה. ובראתי באדם נקבים נקבים שמוציא רעי.

(ד) **מפף** גינאות. פי' גינות שוות שגנויות בנין שזה שאין תוספת ומגדעת צוה וצוה כמו הלון וטפוף תלכטה (ושעיה ג) וכמו (יומא דף מת.) מדה לא מחוקה ולא גדושה שנקראת טפופה: **קפל** בגדיון. קפל הן עמודין (ב) כדלמך צאגדת ויקרא

קפלאות של צרול מה עמודים קפלאות מלמעלה ובסיסאות מלמטה והן צאלמע כך פשוט (ו) נדרשות לפניהם ולאחריהם:

אחזה במפף. פריצ"א דמסירה בעינין מיד ליד ומימיני ראייה מפ"ק דכ"מ (דף ח: ט) וסס) דלמך מאי לשון מסירה כאלס שמוסר דבר לחצירו ולמך נמי התם מסירה מחצירו קנה צמלאה וצנכסי הגר לא קנה דמאן מסר ליה למיקי משמע דבעינין מסירה מיד ליד ואין נראה דהא קמני הכא אחזה בטלפה משמע דבעצמו אחזה ורבינו שמואל פירש נמי אחזה בטלפה צמלות המוכר ועוד דלמך לקמן גזי מסירה כל היכא דלמך ליה לך חוק וקני כ"ע ל"פ דקנה ואי בעינין מסירה מיד ליד לא הו"ל למימר לך חוק וקני אלא תא חוק וקני והאי דלמך צצא מניעא (וסס) כאלס המוסר דבר לחצירו היינו שאומר לו לך חוק וקני והא דלמך צמלאה וצנכסי הגר מאן מסר ליה היינו מי יאמר לו לך חוק וקני דליקני צמחיה צעלמא:

אע"ג דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא. וא"י אמרי נקט מלא קומתה כיון דסגי בעקירת שמי ידים ושמי רגלים יש לומר דעקירת ידיה ורגליה קרי מלא קומתה: מסורי

בר פפא בקש הקדוש ברוך הוא לתת את ירושלים במדה שנאמר *ואומר אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלים לראות כמה רחבה וכמה ארכה אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע הרבה כרכים בראת בעולמך של אומות העולם ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן וירושלים שישמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה מיד *ויאמר אליו רויך דבר אל הנער הלו לאמר פרוות תשב ירושלם מרוב אדם ובהמה בתוכה אמר ריש לקיש עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלם אלה מפף גינאות אלה קפל מגדלים אלה *ליצוי בירניות אלה ושני שילה טומפראות וכל אחת ואחת הויא בצפורי בשלוותה תניא א"ר יוסי אני ראייתי צפורי בשלוותה והיו בה מאה ושמונים אלה שווקים של מוכרי ציקי קדירה *והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים מאי שלש ושלשים פעמים א"ר לוי (ס) אמר רב פפי משום ר' יהושע דסכני אם ג' ירושלים הן כל אחת ואחת יש בה שלשים מדורין למעלה אם שלשים ירושלים הן כל אחת ואחת יש בה שלשה מדורין למעלה: איתמר ספינה רב אמר כיון שמושך כל שהוא קנה ושמואל אמר *לא קנה עד שימושך את כולה לימא כתנאי *כיצד במסירה אחזה בטלפה בשערה באוכף שעליה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה כזוג שבצוארה קנאה כיצד יבמשיכה קורא לה והיא באה או שהכוישה במקל ורצתה לפניו יכיון שעקרה יד ורגל קנאה רבי אחי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך מלא קומתה לימא רב דאמר כתנא קמא ושמואל דאמר כרבי אחא אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרבי אחא עד כאן לא קאמר רבי אחא אלא רב בעלי חיים דאע"ג דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא אבל ספינה כיון דנדה בה פורתא נדה לה כולה ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' כתנא קמא עד כאן לא קאמר תנא קמא אלא בבעלי חיים דכיון דמיעקרא יד ורגל אידך למיעקרא דתניא *ספינה נקנית במשיכה ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנות במשיכה

וקנסתי מיסה. והיינו תופיך הקצר שהוא חלול כמו תוף: **נקראו על שמו**. שיהא שמה ה' אל סקרי. ה' שקה אלה ה' שקה: **לומר לפניהם**. מלאכים יאמרו: **שמע מינה**. מדקדמי עיבא להעלאת ירושלים דהו עיבא תלתא פרסי: **מידלי**. מארעא: **למוד אס ירושלים**. לעשותה קטנה:

פרוות תשב ירושלים. מה פרוות הללו אין להן שיעור צננין ישובן אלא כמה שרויין צונין אף ירושלים קן: **אמר ריש לקיש**. ירושלים דהויא תלתא פרסי עמיד הקב"ה להוסיף קפל מגדלים צאלף פעמים צמשתן וגינאות צאלף פעמים טפף. כל הני גימטריאות הן והאי דהארץ צמשתן כי האי גוונא היינו משום ללשון הגון הוא צעירס צלל צמשתן וסד צמשתן צמיתה המתפעלת: **אלף ושני שיל"ה**. שני ואלף צלף פעמים צמשתן גימטריא שיל"ה: **ל"ו**. גימטריא הוא: **טופפראות**. קטנים מצירניות: הכי גרסינן ק"פ **אלף שווקים של מוכרי ליקי קדירה**. מין מאכל: **שלש ושלשים פעמים**. פשטיה דקרא מיירי צמאס והכא ימורא דקמי צמשתן קדריש דמשמע ג' ירושלים וצכל אחת שלשים פעמים זו למעלה מזו אי נמי פעמים אשלש קאי והכי קאמר שלש פעמים זה ע"ג זה שלשים (א): **אס ירושלים**. ללעולס הנא גדולה צווקך כשלש ירושלים שהיתה כבר: **כל אס ואס** יסו צב. צכל צית וצית שלשים מדכות למעלה זה על גב זה: **איסמר ספינה**. מאימתי תהא קנייה ללוקח שלא יוכל מוכר לחזור צו דהא צמטלטיין אין מעות קנות אלא משיכה או רשותו: **כל שהוא**. טפח או חזי טפח: **עד שימושך אס כולה**. שיבא סוף הספינה צמקוס שהיה ראשה עומד דהיינו שעקרה כולה חוק למקומה: **ליד**. צהמה גסה נקנית במסירה (ס) לדתן צצק ראשון דקדושין (וכה): צהמה גסה נקנית במסירה (ה) והקנה צמשיכה וצצרא צעלמא הוא דהא אורחה צכתי והא אורחה צכתי: **אחזה**. הלוקח: **בעלפס**. צרגלה צמלות המוכר: **ובשליף**. אמתחת וקשור לצהמה וצשע"פ שלא הזוה ממקומה קנאה: **ליד**. דקה נקנית צמשיכה: **יד ורגל**. היינו משיכה כל שהוא כרבי: **מלא קומתה**. דהיינו עקירת ארבע רגליה: **כדוכסה קיימא**. גוף צהמה לא זוה ממקומה שהרי נשען על אידך יד ורגל שלא עקרה: **נדה כולה**. גס ראשה השני נמשך ממקוס שהיה סס: **אידך**. יד ורגל נמי למיעקר קיימי וכמי שהיא עוקרת דמי והיכא דעקרה ארבעתן היינו עקירת כולה חוק למקומה אצל ספינה דפי עקר לה נשהו לא ממילא מיעקר כולה ממקומה הלכך אי משיך לה כולה קני ואי לא לא: **לימא**. רב ושמואל כהני תנאי דלקמן: **ואסות**. טרי חוז שמוכרו או נתנו לחצירו כדי לקנות את השטר ואת החוז צמכוס צו קני ליה צמשיכה כשיבא לידו שימסור (ו) לו המוכר: וצשטר ובשטר

רבינו גרשום

וקנסתי מיסה על אדם. היינו וקניין כך כלומר בכריה ביום מיתה: שיתקרא על שמו. ה' ממש יקרא להם. אל תקרי ה' שמה אלא ה': שמה: ותלת פרסי הויא בארעה אמר רב פפא ש"מ. מדקדמי עיבא להעלאת ירושלים דהאי עיבא תלת פרסי מילי מארעא: פרוות תשב ירושלים מה פרוות הללו שאין להם שיעור צננין ישובן אלא כמה שרויין האנשים כך ירושלים לא תהיה לה שיעור: אמר ריש לקיש עתה מקביה להוסיף על ירושלים אלה קפל מגדלים אלה טפף גינאות וכו'. כל התכות הללו בוימטריא הן ככל ביתא ואת כיון שהוא עולה בגימטריא כך אלה פעמים יהיה מראה על כל פנים עיבא תלת פרסי וכן כל הני אותיות הללו עושין לחשבון הזה על כל אלה ואת אלה פעמים וכל פעם ופעם תלת פרסי: והיו צשוק אחר פי' אפי' מוכרי ציקי קדירה לבד משאר העם. וכן יהיה לכל תלת פרסי ותלת פרסי: אם שלש ירושלים הן. לעזרה יהיה לכל ירושלים וירושלים ל' מדורין זו למעלה מזו מפני רב בני אדם: ואם ל' ירושלים הן וכו'. שלשה מדורין על על גב זה: המוכר ספינה לחצירו. כיון שמושך בה כל שהוא אפי' ראשה האחד במים קנה: אחזה בטלפה. מסר לה ואחזה בטלפי בהמה ובשליף שעליה אוהו משוי שמשמין על גבה: אפי' שלא הויתה. לבמה: לימא רב דאמר. כיון שמושך בה כל שהוא קנאה הוא דאמר כתיב דאמר כיון דעקרה יד ורגל קנאה: ואע"ג דעקרה יד או רגל איך נרגלים בדוכתה קיימי ולא הויא במשיכה עד שתהלך מלא קומתה: אבל ספינה כיון דנדיד לה פורתא. במים נדיד לה כולה והויא משיכה מעליא: אידך נמי למיעקר קיימא. וכמו דעקר לה מכל וכל דמי והויא משיכה מעליא: אבל ספינה. דלא ממילא למיעקר קיימא או משיך לה כולה קנאה ואי לא לא: ואותיות. כלומר שנותן אדם לחצירו שטרות כרי למיעקר בהם כיון שמושך קנאם:

(ב) וצילקוט ימינה כה. רמז ד"ה איהא א"ר שמואל בר רב הונא א"ר יוחנן. (ג) ס"א ולצור. (ד) קדושין כ: ע"ש ומספחא דקדושין פ"א ע"ש. (ד) איהא דפרישין (ו) צ"ל שימרה. מהרש"א אולם עיין קני נלס.

תורה אור השלם

- 1 וצ"א ה' על כל מבין דר ואמר ועל מקראה ענין וחס תעין ונדה אש ליהיה קלילה כי על כל בבוד וצ"ה ישיעיהו ה' 2 על הנקרא בשמי ולכבודו כראתיו וצדתי אף עשיתי: ישעיהו מג ו 3 במוח תחשע יהודה ישרא"ל ישכן לבטח וזה שמו אשר יקראו ה' ישיעיהו כו ו צדקתו שמו שגמה עשר אלה ושם הקיצי מים ה' שמה: יתקאל מה לה 5 חקה הנשאר בצען והנותר בירושלם קדוש ליל הכתוב לחיים בירושלם: ישעיהו ד ג 6 יסוב כל הארץ בערבא מבע לרמוץ נגב ירושלם וראקה ושבה תחתיה למשער בנינון עד מקום שער הראשון עד שער הצפוני ומגדל חננאל עד יקבי המפלג: וכו' יד י 7 מי אלה כעב תעשינה וכוניסם אל ארבותיהם: ישעיהו ה ח 8 ואמר אנה אתה הלך ואמר אלי למד את ירושלם לראות כמה רחבה ונפכה ארצה: זכריה ב ו 9 ואמר אלו רץ דבר אל דבער הלו לאמר פרוות חושב ירושלם מרב אדם וברכה בתוכה: זכריה ב ח 10 והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים וצאת בקר אשר לבית לצלעות סביב סביב להיות אחתים ולא ידיו אחתים בקיר הבית: יתקאל פא ו

הגהות הב"ח

(א) צ"ל אלא המומתן לה שנאמר ועל מקראה (ב) שם א"ר לוי ואיתמא א"ר פפי משום: (ג) רשב"ג ד"ה שלש ושלשים וכו' צלששים ירושלים ספי: (ד) תוס' ד"ה טפף. י"ב פ"י צננין עין טפף: (ה) ד"ה קפל וכו' ממדין חזוקים עשויין למגדלן ולבנין נגיה כאלמל צאגדת. י"ב אגדת חוית אל כ" קפלה: (ו) בא"ר פשוט של תורה נדרשות:

מוסף רש"י

בשערה. ענין שיער שרגלם הסוס ופשוטו ככ. בשליף. משאוי וסוס.

